

Datum: 10. 11. 2020

UGOTOVITVE IN STALIŠČA VARUHA O IZVAJANJU PRIDRŽANJ V CENTRU ZA TUJCE

I.

Varuh človekovih pravic RS (Varuh) je bil iz različnih virov obveščen o neprimernem nameščanju oseb, ki so pridržane v Centru za tujce. O tem je zasledil tudi medijske objave (npr. nameščanje v zabojnike¹). Da bi preveril pogoje pridržanja, je dvakrat obiskal Center za tujce (31. 7. in 3. 9. 2020) in se za pojasnila obrnil na Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ). Na tej podlagi je ugotovil sledeče:

a) Pogoji pridržanja v zaprtem objektu z zabojniki v Centru za tujce

Osebe, pridržane v zabojniki, so nameščene v s streho pokriti betonski stavbi, v kateri je malo dnevne svetlobe. Odprtine (na katerih je kovinska mreža) niso v višini človeka, pogled ven je mogoč le, če posameznik spleza na zabojnik ali skozi zamrežena vrata na dvorišče, kjer so policisti, ki varujejo objekt. Pridržani nimajo možnosti dnevnih izhodov iz objekta, lahko se gibajo le po njem. V objektu ni prostora za rekreacijo ali prostočasne dejavnosti. Varuh meni, da **je stavba, v kateri so zabojniki, zaprt prostor, zaradi česar gibanja po tem prostoru ne gre šteti za gibanja na prostem**. Z možnostjo gibanja zgolj po tem objektu ne more biti dosežen namen pravice do gibanja na prostem, ki je med drugim pomembna za duševno zdravje oseb, ki jim je omejena prostost – z izvrševanjem te pravice lahko presekajo monotonost, ki je posledica tega, da so ves čas ujeti v enem in istem prostoru.

Skladno s členom 10 recepcijske direktive² mora država članica zagotoviti, da se pridržani prosilci za mednarodno zaščito, kolikor je mogoče, ločijo od državljanov tretjih držav, ki niso vložili prošnje za mednarodno zaščito. Kadar to ni mogoče, pa država zagotovi, da se uporabljajo pogoji za pridržanje, določeni v tej direktivi - med drugim, da se pridržanim prosilcem omogoči dostop do površin na prostem. Varuh je ugotovil, da so v zabojniki nameščeni tako prosilci in osebe, ki so podale namero za mednarodno zaščito, kot osebe v postopku vračanja, oboji pa nimajo dostopa do površin na prostem. Zato je na stališču, da **so razmere pridržanja prosilcev za mednarodno zaščito v zabojniki neskladne z zahtevami recepcijske direktive**.

Po pojasnilih MNZ in vodstva centra naj bi bile osebe nastanjene v zabojniki največ 10 do 14 dni, dejansko pa **so bili, kot se je ob obisku prepričal Varuh sam, nekateri v zabojniki že več kot mesec dni**. Ker se ne vodi evidenca o trajanju nastanitve v zabojniki ali drugače preverja, koliko časa je oseba v zabojniki, v praksi ni videti varovalnih mehanizmov, ki bi preprečevali, da so posamezniki v zabojniki daljši čas. Videti, da se odločitev o dolžini bivanja v zabojniki sprejema arbitrarno, saj ni jasnih meril, po katerih se sprejemajo odločitve v zvezi z nameščanjem v zabojnike, in nadzora nad tem. Tako dolgotrajno zapiranje ima lahko negativne posledice za duševno zdravje, zlasti če pridržani posameznik ne more niti oceniti, koliko časa bo v zabojniki.

Varuh meni, da so pogoji pridržanja v zabojniki na meji sprejemljivega. Tudi **morebitno pomanjkanje prostora za namestitev pridržanih v glavni stavbi centra (zaradi obnovitvenih del) ne more opravičiti, da se osebe daljši čas nameščajo v prostore, ki niso namenjeni dolgotrajnemu pridržanju ter kjer nimajo pravic in ugodnosti skladno s Pravilnikom o bivanju v Centru za tujce, deponiranju lastnih sredstev ter obliki in vsebini izkaznice o dovolitvi zadrževanja na območju Republike Slovenije**.

b) Razlogi za izvajanje pridržanja v zabojniki

¹ Npr., <https://www.mladina.si/200338/z-azilanti-po-novem-brez-milosti/>.

² Direktiva 2013/33/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o standardih za sprejem prosilcev za mednarodno zaščito.

Na podlagi razgovora z vodstvom centra je Varuh ugotovil je, da se je za zabojniški režim nastanitve na novo pridržanih odločilo (tudi) iz zdravstvenih razlogov, ker naj bi se tako preprečevalo širjenje covid-19 med pridržanimi in zaposlenimi. Ta odločitev ne temelji na za prav takšne okoliščine posebej pripravljenem stališču zdravstvene stroke, temveč je produkt lastne presoje vodstva centra. Prišlek naj bi v zabojniku preživel 10 do 14 dni, ker naj bi se v tem obdobju pokazali znaki bolezni pri morebiti okuženih, sicer pa imajo lahko pridržani v objektu, kjer so zabojniki, med seboj stike, dnevno prihajajo v zabojnike tudi novi pridržani. Po pojasnilih vodstva centra naj bi bila v objektu zagotovljena zlasti zračnost, ki naj bi bila bistvena za preprečevanje širjenja covid-19 (na odprtinah objekta je namreč le kovinska mreža). Vendar po naših ugotovitvah v samih zabojnkih (v vsakem je največ 6 oseb) ni dodatnega zračenja. Pridržani v zabojnkih med obiski Varuha niso nosili zaščitnih mask. Prav tako ni bilo urejeno kakšno posebno prezračevanje v sanitarnih zabojnkih.³

Varuha ne prepriča zdravstvena utemeljitev izvajanja pridržanja v zabojnkih, ker se očitno ne sklada z javno objavljenimi priporočili NIJZ za preprečevanje covid-19, pa tudi do sedaj splošno znanim o tej novi nalezljivi bolezni. V objektu, kjer so zabojniki, in samih zabojnkih, namreč ni zagotovljeno, da tam pridržani ne bi imeli za prenos bolezni tveganih stikov z drugimi, tudi z na novo pridržanimi. Varuh tudi ugotavlja, da NIJZ v zavodih za prestajanje kazni zapora, ki so prav tako kraji odvzema prostosti svetuje ukrepe, ki so bistveno drugačni (izogibanje tesnih stikov, vzdrževanje razdalje, prilagajanje dejavnosti, da je čim manj ljudi naenkrat v prostorih ipd.).⁴ V zabojniškem objektu Centra za tujce pa so osebe pridržane skupaj, dnevno se vanj namešča nove osebe. Po drugi strani pa NIJZ priporoča, da se migrantom, ki imajo dostop le do nujne pomoči, v danih okoliščinah, ki jih zaznamuje covid-19, zagotovi polno dostopnost do zdravstvene oskrbe.⁵ Vendar **ni videti, da bi se ravnalo po tem priporočilu NIJZ, ki posebej naslavlja položaj določenih skupin migrantov.**

Varuh ugotavlja, da se je pri odločitvi za zabojniški tip nastanitve v Centru za tujce **izjemno selektivno upoštevalo javno dostopna priporočila NIJZ.** Poleg tega **načelo dobrega upravljanja terja, da oblastne odločitve, ki so v svojem bistvu strokovne, temeljijo na ugotovitvah, ocenah in priporočilih ustrezne stroke, upošteva posebne značilnosti položaja, ki se na tak način ureja.** Vzpostavitev nastanitvenega režima v prostoru pridržanja, ki odstopa od ustaljenega, iz domnevno zdravstvenih razlogov, ne da bi se utemeljil na za te okoliščine pripravljenih stališčih zdravstvene stroke, bi zato pomenila kršitev načela dobrega upravljanja.

c) Čas od podaje namere za podajo prošnje za priznanje mednarodne zaščite do sprejema prošnje

Varuh ugotavlja, da preteče preveč časa od tedaj, ko oseba v Centru za tujce poda namero, da bi zaprosila za mednarodno zaščito v Sloveniji, do tedaj, ko se z njo opravi osebni razgovor z namenom podaje prošnje (tudi več tednov), za kar je odgovornost na organu, pristojnem za vodenje postopkov mednarodne zaščite, tj. MNZ. Postopkovna direktiva⁶ v členu 6(1) namreč določa, da v primeru, ko oseba poda prošnjo za mednarodno zaščito pri organih, za katere je verjetno, da bodo prejeli takšne prošnje, vendar po nacionalnem pravu niso pristojni za evidentiranje (takšen organ je denimo Center za tujce kot služba policije), države članice zagotovijo, da se prošnja praviloma evidentira **najpozneje šest dni potem, ko je prošnja podana.**

Kot je poudarilo Sodišče EU v zadevi C-36/20 (sodba z dne 25. 6. 2020), državljan tretje države **pridobi status prosilca za mednarodno zaščito v smislu člena 2(c) procesne direktive, ko „poda“ tako prošnjo, pri čemer dejanje „podaje“ prošnje za mednarodno zaščito ne zahteva nobene upravne formalnosti.** Varuh dodaja, da **je treba podajo namere, kot jo pozna Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1), šteti za podajo prošnje v smislu prava EU.**

³ Glede na priporočila NIJZ naj bi bilo prezračevanje toaletnih prostorov zelo pomembno za preprečevanje prenosa po fekalno-oralni poti. Odpiranju oken v toaletnih prostorih z mehanskim ali pasivnim načinom prezračevanja se je treba izogibati, saj to lahko povzroči, da zrak iz toaletnih prostorov začne prehajati v druge prostore (<https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>).

⁴ <https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-preprecevanje-prenosa-okuzbe-z-novim-koronavirusom-sars-cov-2-covid-19-v-zavodih-za>

⁵ Osnovi napotki in priporočila za delo z ranljivimi skupinami v času epidemije virusne bolezni covid-19, str. 25 (dostopno na spletni povezavi NIJZ: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/napotki_in_priporocila_covid-19_ranljive_skupine_final.pdf).

⁶ Direktiva 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite.

Ker ima državljan tretje države, ki je pred „drugim organom“ v smislu drugega pododstavka člena 6(1) procesne direktive izrazil željo, da zaprosi za mednarodno zaščito, že status prosilca za mednarodno zaščito, njegov položaj v tej fazi ne more (več) spadati na področje uporabe direktive o vračanju⁷. To med drugim pomeni, da ga ni dopustno pridržati iz drugega razloga, kot so tisti, ki so določeni v členu 8(3) recepcijske direktive. V opisanih okoliščinah pa **se vsaj v nekaterih primerih srečujemo s položaji, ko so bile osebe pridržane na podlagi Zakona o tujcih (ZTuj-2) kot nezakonito prebivajoči tujci (po izdaji odločbe o vrnitvi) tudi še potem, ko so v Centru za tujce podale namero, da zaprosijo za mednarodno zaščito.** Ob tem lahko – po pojasnilih vodstva centra in kot je bilo razvidno iz spisovne dokumentacije nekaterih pridržanih – ta položaj **traja tudi več tednov, četudi procesna direktiva zahteva, da se prosilcu omogoči dostop do azilnega postopka v šestih delovnih dneh.** V tem času je oseba, ki je podala namero in bi morala v smislu prava EU šteti za prosilca za mednarodno zaščito, še naprej pridržana kot nezakonit tujec, četudi bi morala biti upravičena do pogojev sprejema, do katerih so upravičeni prosilci. **Opisan položaj je po mnenju Varuha v neskladju s pravom EU.**

d) Individualna obravnava pri odločanju o pridržanju

Varuh je pridobil dokument št. 225-2/2020/34 (213-01) – poskusno uvajanje postopkov s tujci, ki izrazijo namero zaprositi za mednarodno zaščito na policijskih postajah (podpisnik katerega je tedanji v. d. generalnega direktorja policije), iz katerega izhaja: oseba, ki po prijemu zaradi nezakonitega prečkanja meje izrazi namero, naj bi se po opravljenih policijskih postopkih pridržala do pravnomočnosti in izvršljivosti odločbe o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito. S tem naj bi se omogočilo njeno vračanje, preprečilo potovanje v ciljno državo oziroma zlorabo postopka mednarodne zaščite in posredno zmanjšalo privlačnost nezakonitega potovanja preko Slovenije.

Dokument se nanaša na PU Koper in na enomesečno poskusno obdobje, pri čemer ni znano, koliko oseb se je dejansko obravnavalo na opisan način. Varuhu ni znano, ali je bilo podobno navodilo naslovljeno tudi na druge policijske uprave in ali velja za daljše obdobje. Zato ne more oceniti, ali je povečano število pridržanih prosilcev v Centru za tujce, kot je razvidno iz pojasnil MNZ, rezultat takšnih navodil. Opaziti je namreč, da število pridržanih prosilcev v juniju in juliju 2020 znatno odstopa od pridržanj v prejšnjih mesecih. Pri tem pa naj bi po nekaterih informacijah Upravno sodišče Republike Slovenije ugodilo približno 60 odstotkov tožb, ki so bile vložene zoper takšna pridržanja.⁸ To vzbuja skrb, da načelo individualne obravnave pri odrejanju pridržanj prosilcev za mednarodno zaščito ni upoštevano v zadostni meri.

Primernost in smiselnost takega navodila je po mnenju Varuha tudi vprašljiva. V času, ko se družba sooča z izzivi preprečevanja širjenja nalezljive bolezni covid-19, bi kvečjemu pričakovali zmanjševanje števila pridržanj in večjo uporabo alternativ, ne pa ravnanje, ki prispeva k prenatrpanosti zaprtih (karceralnih) institucij in težjemu vzdrževanju družbene razdalje med pridržanimi. Tak položaj je bolj tvegan za tiste pridržane, pri katerih morebiti obstajajo razlogi za težji potek bolezni v primeru okužbe (starejši, osebe z avtoimunskimi in kroničnimi boleznimi ipd.).

Pridržanje prosilca za mednarodno zaščito je poseg v osebno svobodo, ki ga je dopustno odrediti šele, ko se po individualni obravnavi vseh relevantnih okoliščin posamezne zadeve ugotovi vsaj eden od zakonsko določenih razlogov za poseg. Oseba se ne sme pridržati zgolj zato, ker prosi za mednarodno zaščito. Prosilci se smejo pridržati le v izjemnih okoliščinah, ki jih določa zakon, skladno s pravom EU, ter ob upoštevanju načela nujnosti in sorazmernosti tako glede načina kot namena pridržanja.⁹ Varuh meni, da je vsebina omenjenega navodila zato skrb vzbujajoča, saj **povsem spregleda, da je pridržanje dopustno odrediti le izjemoma in le zaradi individualnih okoliščin na strani prosilca. Odrejanje pridržanja tudi ne more biti upravičeno, da bi se dosegli sistemski učinki in odvrčanje migrantov.**

⁷ Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav.

⁸ »Letos do 28. julija so odredili 116 omejitev gibanja (januarja eno, februarja dve, aprila dve, maja eno, junija 69 in julija 41). Vloženih je bilo 99 tožb, v šestih primerih se rok za vložitev tožbe še ni iztekel. Upravno sodišče je tožbam ugodilo v 58 primerih, so navedli.« (<https://www.dnevnik.si/1042935426>).

⁹ Prim. člene 8, 9 in 10 recepcijske direktive.

e) Skrb vzbujajoča uporaba službenega psa v prostorih pridržanja

V Centru za tujce dobivajo kadrovska pomoč drugih policijskih enot, tudi policistov vodnikov službenih psov. Nekaj pridržanih je omenilo, da policisti s psi pridejo vsak večer v objekt, v katerem so zabojniki, zvečer naj bi spuščali pse k mreži na vhodnih vratih, da lajajo, ponoči pa naj bi se izvajali obhodi s policijskimi psi med zabojniki.

Varuh je pridobil delovni nalog PU Koper o uporabi službenega psa na videoposnetku, ki je bil objavljen v medijih.¹⁰ Iz njega je razbrati, da naj bi policist vodnik psa varoval postopke policistov centra pri večerji tujcev in policiste ob postopkih s tujci v zabojnikih, pri tem je imel službenega psa policije, ki naj bi bil s povodcem pripet na oprsnici in naj bi imel nagobčnik. Po pojasnilih PU Koper službeni pes ni neposredno deloval s telesom ali z ugrizom na osebe, nastanjene v Centru za tujce, zato naj v postopkih policistov ne bi bil uporabljen kot prisilno sredstvo skladno s 85. členom Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). Varuh se s takšnim pojasnilom ne more strinjati. Za uporabo policijskega pooblastila je namreč pomemben tudi namen, zaradi katerega je bilo uporabljeno - če je pooblastilo uporabljeno za namen, za katerega njegova uporaba ni bila zakonsko predvidena, lahko gre za zlorabo takega pooblastila. Po 85. členu ZNPPol smejo policisti uporabiti službenega psa z nagobčnikom na povodcu le, če ne morejo drugače obvladati aktivnega upiranja ali odvrniti napada. V danem primeru pa je bil očitno uporabljen v prostoru pridržanja med dejanjem (večerja), pri katerem predvidoma ni bilo pričakovati kakšnega napada (to vsaj ne izhaja iz pojasnil PU Koper). Pes naj bi varoval policiste, ki so predvidoma že sami usposobljeni za uporabo prisilnih sredstev. V tovrstnih okoliščinah, kjer je razmerje moči med policisti in pridržanimi očitno nesomerno v prid prvim, se poraja dvom v potrebnost varovanja policistov med večerjo pridržanih s pomočjo službenega psa.

Ne gre tudi spregledati, da je bilo iz pogovorov s pridržanimi razbrati, da primer uporabe službenega psa, dokumentiran na videoposnetku, ni osamljen, saj so izražali nelagodje zaradi pogoste prisotnosti psov v objektu in pred njim. Varuh je na stališču, da je v zaprtih (karceralnih) institucijah, kakršna je tudi Center za tujce, le res izjemoma mogoče v posamičnem primeru utemeljiti potrebnost uporabe službenega psa. Nikakor pa ni primerno, če je to rutinirana praksa.¹¹

Predlogi Varuha:

Varuh je predlagal MNZ, da obravnava zgornje ugotovitve in sprejme potrebne ukrepe za odpravo ugotovljenih nepravilnosti. Varuh je posebej predlagal, da se nemudoma odpravi prakso nameščanja prosilcev za mednarodno zaščito, oseb, ki so podale namero, da zaprosijo za mednarodno zaščito, in oseb, ki so v postopku vračanja, v zabojnike v Centru za tujce, če se ta namestitve še vedno uporabljajo.

Hkrati je Varuh predlagal, da se razmisli o tem, da bi se v pravilniku (ali drugem ustreznem pravnem aktu) določno uredilo pogoje za uporabo zabojnikov za nameščanje oseb, ki so pridržane v Centru za tujce, tako da bi bila ta možnost le izjemoma predvidena samo za kratkoročne nastanitve, in da bi se predvidelo tudi varovala, ki bi preprečevala arbitrarno postopanje.

Varuh je še predlagal, da pristojni organi skupaj s predstavniki epidemiološke stroke pripravijo ustrezne strokovne podlage za najprimernejšo organizacijo nameščanja pridržanih oseb v Center za tujce, ki bo zdravstveno ustrezna in bo upoštevala pravice, ki jih imajo tam pridržane osebe.

Predlagal je tudi, da se nemudoma sprejme ustrezne kadrovske, organizacijske in druge potrebe ukrepe, da se zagotovi, da ne preteče več kot šest delovnih dni od posameznikove podaje namere, da zaprosi za mednarodno zaščito, pri organu, ki ni pristojen za sprejem prošnje, do osebnega razgovora, na katerem poda prošnjo za priznanje mednarodne zaščite.

¹⁰ <https://www.mladina.si/200747/ustrahovanje-s-psi/>

<https://www.dnevnik.si/1042937150/slovenija/migranti-ki-jih-policisti-hranijo-skozi-resetke-in-ustrahujejo-s-psi-odklanjajo-hrano>

¹¹ To poudarja tudi Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT - European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) v svojih poročilih.

Predlagal je tudi opustitev uporabe službenih psov pri opravilih v Centru za tujce (denimo obrokih), ki vključujejo stike s pridržanimi.

II.

MNZ (dopis z dne 22. 10. 2020) se je na Varuhove ugotovitve, priporočila in predloge odzvalo z naslednjimi stališči:

a) Pogoji pridržanja v zaprtem objektu z zabojniki v Centru za tujce

MNZ je pritrdilo, da policija uporabljačasne nastanitvene zmogljivosti oziroma t. i. bivalne zabojnike, ki so nameščeni v pokritem delno odprtem objektu Centra za tujce. **Potrdilo je tudi, da je v posameznih primerih prišlo do daljše nastanitve v bivalnih zabojnikih in** da je mogoče za vsak tak primer pojasniti razloge. Policija zagotavlja tudi, da traja bivanje v zabojnikih največ 10 do 14 dni. Osebe, ki so tja nameščene, pa naj bi bile ustno in pisno seznanjene z razlogi in pogoji bivanja.

MNZ je opozorilo na sodbo Upravnega sodišča Republike Slovenije I U 1308/2020-20 (ki je postala pravnomočna 18. 9. 2020), skladno s katero sedaj zagotavljajo osebam, ki so začasno nameščene v bivalnih zabojnikih, dnevno gibanje na prostem, tj. izven objekta, kjer so bivalni zabojniki, vendar na območju Centra za tujce.

b) Razlogi za izvajanje pridržanja v zabojnikih

MNZ je pojasnilo, da je policija zagotovila dodatne namestitvene zmogljivosti zaradi povečevanja števila oseb, prijetih pri nedovoljenem vstopu v Slovenijo in pridržanih v Centru za tujce, in preprečevanja dodatnega izpostavljanja policistov in drugih javnih uslužbencev, ki zaradi izvedbe postopkov pridejo v stik s tujci, pa tudi ostalih pridržanih v centru. Zaradi morebitne okužbe novih pridržanih tujcev s koronavirusno boleznijo, Center za tujce sledi priporočilom NIJZ, tako da jih začasno nastani v ločenih bivalnih zabojnikih, s čimer se preprečuje morebitno nadaljnje širjenja okužbe v centru.

Ravno zato je Center za tujce začel 16. 6. 2020 začasno nameščati pridržane v bivalne zabojnike. Tega dne naj bi bilo v centru pridržanih 98 oseb. Ker so potekala obnove dela, niso bili v uporabi vsi nastanitveni oddelki, začasni sprejem se je izvajal na enem od nastanitvenih oddelkov. Prav tako naj bi Center za tujce upošteval splošna priporočila v zvezi z izvajanjem ukrepov v času širjenja covid-19 ter vsa navodila, ki naj bi jih za MNZ in Policijo pripravila Služba za varstvo in zdravje pri delu MNZ. Center za tujce naj bi s tem sledil ključnim priporočilom, zlasti pa zagotavljal pogoje za zadostno medosebno razdaljo, omejevanje števila oseb v določenem prostoru, vzdrževanje higiene rok, prezračevanje prostorov idr. MNZ je zagotovilo, da se je tudi posvetovalo z NIJZ o ukrepih za preprečevanje širjenja okužbe z morebitno okuženega tujca na ostale pridržane in tudi o ukrepih za primer okužbe v centru ter o razmejitvi namestitvev. Pri tem je MNZ poudarilo, da je v bivalnih zabojnikih zagotovljena popolna oskrba, tj. spremljanje zdravstvenega stanja in zdravstvena nega, prehrana, higiena in pravni postopki.

c) Čas od podaje namere za podajo prošnje za priznanje mednarodne zaščite do sprejema prošnje

MNZ je pojasnilo, da se od aprila 2020 povečuje število oseb, ki želijo v Republiki Sloveniji vložiti prošnjo za mednarodno zaščito. Tako je bilo npr. maja vloženih 444 prošenj, junija 169, julija 462, avgusta 500 in septembra 337 prošenj. Šlo naj bi za bistveno povečanje v primerjavi z začetnimi meseci leta 2020, ko je bilo npr. januarja vloženih 235 prošenj, februarja pa 151. Upošteva je prostorske, kadrovske in druge zmožnosti (tolmači, zakoniti zastopniki) se je to reševalo s prerazporejanjem uslužbencev znotraj notranje organizacijske enote in odrejanjem nadurnega dela, da se je v danih razmerah sprejelo največje možno število prošenj.

Ob tem je MNZ še izpostavilo, da je Republika Slovenija v tem času uvedla obvezno 14-dnevno karanteno ob prihodu iz nekaterih balkanskih držav. Ker 99 odstotkov tujcev, ki poda namero, prehaja

prav te države na svoji poti, se je zasledovalo tudi cilje uvedenega vladnega ukrepa, tj. varovanje zdravja zaposlenih in ostalih sodelujočih pri sprejemu prošnje za mednarodno zaščito ter tudi celotne družbe.

Sprejemni prostori Azilnega doma naj bi bili polno zasedeni ob takem številu oseb, ki so podale namero, zato se je v skladu s prvim odstavkom 81. člena ZMZ-1 tiste, ki so vložile namero zaprositi za mednarodno zaščito, nastanilo v obstoječi nastanitvi, to je v Centru za tujce, saj jim v sprejemnih prostorih Azilnega doma ne bi bilo mogoče zagotoviti minimalnih standardov nastanitve.

d) Individualna obravnava pri odločanju o pridržanju

MNZ je pojasnilo, da so navodila iz dokumenta št. 225-2/2020/34 (213-01) (glej točko d v razdelku I. zgoraj) v časovnem obdobju enega meseca veljala le za območje Policijske uprave Koper, nanašala pa so se na takojšnjo individualno obravnavo posameznika na enem mestu s strani Policije (zaradi nezakonitega vstopa) in Sektorja za postopke mednarodne zaščite (v primeru izražene namere za podajo prošnje za mednarodno zaščito). Med poskusnim obdobjem naj bi bila na tak način obravnavana in pridržana le ena oseba. Policija poskusnega obdobja ni podaljšala, navodilo tudi ni bilo v uporabi na območjih drugih policijskih uprav.

e) Skrb vzbujajoča uporaba službenega psa v prostorih pridržanja

Center za tujce je junija 2020 zaprosil za kadrovsko pomoč, ki jo je dobil 16. 6. 2020. Zaradi stopnjevanja varnostne problematike in varnostno negativnih pojavov ter dogodkov (grožnje s samopoškodovanji in samomori, poskusi pobega, pobegi ipd.) je konec julija zaprosil še za dodatno kadrovsko pomoč, ki jo je dobil v začetku avgusta. Pomoč je vključevala tudi vodnika službenega psa s psom, ki je bil prisoten v centru med 09. in 11. ter med 20. in 24. uro. Vodnik s psom naj bi v centru deloval izključno preventivno v smislu preprečevanja kršitev javnega reda in miru. Službeni pes naj bi vselej imel nagobčnik in bil pripet na vrvici, na trupu pa je imel oprsnico z napisom »policija«.

Prisotnost službenega psa v jedilnici Centra za tujce je bila po pojasnilih MNZ enkratni dogodek, ko se je policist vodnik pri kontrolnem obhodu objekta za zelo kratek čas zadržal v jedilnici. Službeni pes je bil v jedilnici na povodcu in z nagobčnikom, tik ob policistu in ni renčal ali lajal. Zaradi izboljšanja varnostne situacije in postopnega zmanjševanja števila pridržanih vodniki službenih psov s psi ne izvajajo nalog v Centru za tujce od začetka septembra 2020.

MNZ je zatrdilo, da je Policija že začela pripravljati predlog sprememb Pravilnika, tako da bi uredili ravnanje v primeru nepredvidljive situacije in možnost kratkotrajne namestitve v bivalnih enotah (npr. zabojskih).

Zagotovilo je tudi, da si bo Center za tujce v skladu z ugotovitvami Varuha prizadeval izboljšati nadzor pri nameščanju pridržanih v zabojske, in zatrdilo, da trajanje nastanitve v bivalnikih ne bo presegalo inkubacijske dobe covid-19. Prav tako se bo za osebe, ki bodo podale namero, da zaprosijo za mednarodno zaščito, prizadevalo izvesti postopke v čim krajšem času. Da se zagotovi čim hitrejši sprejem prošenj, naj bi bila aktivirana 3. faza Kontingentnega načrta in objavljen razpis za zasedbo prostih delovnih mest.

Sicer pa si bo po navedbah MNZ Center za tujce prizadeval tudi, da bo v skladu s prostorskimi možnostmi ločeno nameščal osebe, ki so prosilci za mednarodno zaščito, in tujce, ki jih policija obravnava po ZTuj-2. Izdelan naj bi bil tudi seznanitveni obrazec, ki ga prejmejo pridržani v začasnih bivalnih enotah v jeziku, ki ga razumejo.

Nadalje na bi se Center za tujce še naprej prednostno zavzemal za največjo možno epidemiološko varnosti vseh, ki so na območju centra. V medresorskem usklajevanju naj bi bil predlog Odredbe o spremembah in dopolnitvi Odredbe o določitvi ogroženih območij zaradi nalezljive bolezni covid-19 (Uradni list RS, št. 95/20 in 96/20), da bi se kot ogrožena območja v skladu s 7. členom Zakona o nalezljivih boleznih (ZNB) poleg sedaj določenih (domovi za starejše, posebni socialno varstveni zavodi, zapori in javni zdravstveni zavodi) določilo tudi

centre za tujce in azilne domove. Ministrstvo za zdravje naj bi namreč ocenjevalo, da je tudi v teh povečano tveganje prenosa in širjenja okužbe z virusom SARS-Cov-2.

* * *

Sklepne ugotovitve in stališča Varuha

Varuh sklepno ugotavlja, da MNZ v bistvenem ni oporekalo njegovim ugotovitvam in da je zagotovilo, da se bo položaj pridržanih v zaboju Centra za tujce izboljšal tako glede dejanskih pogojev bivanja kot glede pravne varnosti. Pri tem gre pozdraviti odločitev, da se pridržanim v zaboju po novem omogoča dnevne izhode na svežem zraku zunaj zaprtega objekta, pa tudi prizadevanja za hitrejši sprejem prošelj za mednarodno zaščito in zagotovila, da naj trajanje posameznikovega pridržanja v zaboju ne bi več presegalo 14 dni. Varuh pričakuje, da bodo morebitne spremembe Pravilnika vključevale tudi ureditev učinkovitega nadzora nad tovrstnim nameščanjem pridržanih v centru.

Varuh lahko razume, da so pričujoče razmere, ki jih pomembno zaznamujejo prizadevanja za preprečevanje širjenja virusa covid-19, izjemne in terjajo različna prilagajanja. Vendar pa poudarja, da te okoliščine ne morejo opravičiti dolgotrajnejših namestitev v zaboju. Varuh na tem mestu še dodaja, da ni bil seznanjen s stališči Službe za varstvo in zdravje pri delu MNZ in NIJZ, ki naj bi bila po navedbah MNZ upoštevana pri odločitvi za nameščanje novo pridržanih oseb v zaboju.

Varuh se ne more strinjati z odzivom MNZ v delu, kjer je navedeno, da se zaradi zasedenosti sprejemnih prostorov Azilnega doma in velikega števila oseb, ki so podale namero, skladno s prvim odstavkom 81. člena ZMZ-1 te nastanja v Center za tujce (gl. zgoraj točko c) razdelka II.). Po prvem odstavku 81. člena ZMZ-1 se vlagatelj namere po obravnavi s strani policije nastani v sprejemnih prostorih azilnega doma ali *druge nastanitvene kapacitete* države, kjer so mu zagotovljeni ustrezna prehrana, nujne higienske potrebščine in dostop do nujnega zdravljenja. Po mnenju Varuha med druge nastanitvene kapacitete, namenjene prosilcem za mednarodno zaščito, ne gre šteti prostorov, kjer se izvajajo pridržanja. Tudi v primeru velikega števila izraženih namer za podajo prošnje za mednarodno zaščito in posledične zasedenosti sprejemnih prostorov azilnega doma morajo biti za vsako pridržanje prosilca za mednarodno zaščito individualno ugotovljeni razlogi za pridržanje, saj načeloma ni dopustno pridržanje osebe le zato, ker je izrazila namero oziroma ker je prosilec za mednarodno zaščito.